EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 28.4.2004
KOM(2004) 328 lopullinen

2004/0113 (CNS)

C6-0071/04

Ehdotus:

NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS

eräistä rikosoikeudellisissa menettelyissä Euroopan unionin alueella noudatettavista oikeuksista

(komission esittämä)

{SEK(2004) 491}

PERUSTELUT

1. JOHDANTO

1. Tässä ehdotuksessa neuvoston puitepäätökseksi pyritään määrittämään eräitä oikeuksia koskevat vähimmäisvaatimukset, joita olisi sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

2. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan mukaan unioni pitää arvossa perusoikeuksia, sellaisina kuin ne taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleissopimuksessa (Euroopan ihmisoikeussopimus) ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä. Lisäksi Euroopan komissio, neuvosto ja parlamentti allekirjoittivat joulukuussa 2000 Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja antoivat sitä koskevan juhlallisen julistuksen.

3. Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston[1] puheenjohtajan päätelmien mukaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pitäisi olla unionin oikeudellisen yhteistyön peruskivi. Toisaalta päätelmien mukaan vastavuoroinen tunnustaminen ja tätä varten vaadittava lainsäädännön lähentäminen parantaisivat yksilön oikeuksien oikeudellista suojaa.[2] Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa ja komissiota jatkamaan vastavuoroisen tunnustamisen kehittämistä jäsenvaltioiden keskeisiä oikeusperiaatteita noudattaen.[3]

4. Komissio antoi 26. heinäkuuta 2000 neuvostolle ja Euroopan parlamentille osoitetun tiedonannon rikosasioita koskevien lopullisten päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta[4]. Tiedonannon mukaan on varmistettava, että vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpano ei huononna rikoksesta epäiltyjen kohtelua ja puolustautumisoikeuksia, vaan että suojatoimia jopa parannetaan sen tuloksena.

5. Tämä tavoite vahvistettiin neuvoston ja komission hyväksymässä toimenpideohjelmassa rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi[5] (jäljempänä ”toimenpideohjelma”). Toimenpideohjelmassa todetaan, että vastavuoroisen tunnustamisen laajuus riippuu olennaisesti tietyistä toiminnan tehokkuutta säätelevistä parametreista.

6. Tällaisia parametreja ovat epäiltyjen oikeuksien turvaamisjärjestelyt (3. parametri) ja sellaisten yhteisten vähimmäisnormien määrittely, jotka ovat välttämättömiä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen helpottamiseksi (4. parametri). Tässä puitepäätösehdotuksessa pyritään edistämään toimenpideohjelmassa asetettua tavoitetta parantaa yksilön oikeuksien suojaa.

---

1 15. ja 16. lokakuuta 1999.
2 Päätelmien 33 kohta.
3 Päätelmien 37 kohta.
4 KOM(2000) 495 lopullinen, 29.7.2000.
5 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10.

7. Tavoitteena on parantaa kaikkien rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen oikeusturvaa. Samantasoisen oikeusturvan tarjoaminen epäillyille ja syytetyille kaikkialla Euroopan unionissa näiden yhteisten vähimmäisnormien pohjalta helpottaisi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista jäljempänä luvussa 5 (Vastavuoroisen tunnustamisen periaate) esitetyllä tavalla. Tällainen kehitys olisi Tampereella kokoontuneiden valtion- ja hallitusten päämiesten kaavaileman lainsäädännön lähentämisen mukaista.

8. Tässä puitepäätöksessä pyritään parantamaan oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuutta yleisesti, minkä lisäksi sen täytäntöönpano varmistaisi kohtuullisen oikeusturvan erityisesti ulkomaalaisille epäillyille ja syytetyille[6], sillä useat suunnitellut toimet koskevat nimenomaan heitä. Rikoksesta syytettyjen ulkomaalaisten määrä on kasvanut viime aikoina ja kasvaa edelleen useista eri syistä (työvoiman lisääntyvä liikkuminen, ulkomailla lomailevien määrän kasvu, muuttoliike, turvapaikanhakijoiden määrän kasvu, unionissa oleskelevat pakolaiset, kotiseudultaan siirtymään joutuneet jne.). Viime vuosina on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota vakavaan valtioiden rajat ylittävään rikollisuuteen. Euroopan unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvat rikokset ovat yhä useammin kansainvälisiä. EY:n perustamissopimuksen mukaan unionin kansalaisilla on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.[7] Tilastojen mukaan noin 6 miljoonaa EU:n kansalaista asuu jossakin toisessa jäsenvaltiossa kuin siinä maassa, josta on lähtöisin.[8] On selvää, että kun yhä useampi käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun, rikosoikeudenkäynnin osapuolena olevien maahanmuuttajien määrä kasvaa. Jäsenvaltioiden on turvattava myös niiden EU:n kansalaisten oikeudet, jotka joutuvat osallistumaan rikosoikeudenkäyntiin kotimaansa ulkopuolella.

2. EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS

9. Kaikkien jäsenvaltioiden rikosoikeudelliset järjestelmät täyttävät Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan (oikeus vapauteen ja turvallisuuteen) ja 6 artiklan (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin) vaatimukset erilaisten menettelyllisten takeiden avulla. Puitepäätöksen tarkoituksena ei ole toistaa ihmisoikeussopimuksen sisältöä vaan edistää sen johdonmukaista noudattamista. Tämä edellyttää, että jäsenvaltiot pääsevät sopimukseen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin käsitteen unionin laajuisesta tulkinnasta.

10. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle (jäljempänä ”EIT”) osoitettujen valitusten lukumäärä ja EIT:n oikeuskäytäntö osoittavat, että ihmisoikeussopimusta ei aina noudateta. Sitä paitsi valitusten lukumäärä kasvaa vuosi vuodelta[9] (yhteensä yli

---

6 ”Rikoksesta epäillyillä tai syytetyillä ulkomaalaisilla” tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät ole sen maan kansalaisia, jossa heidät on pidätetty. Heidät on jaettava vielä toisesta jäsenvaltiosta peräisin oleviin EU:n kansalaisiin ja kolmansien maiden kansalaisiin. Ellei erikseen toisin mainita, tämän ehdotuksen kannalta on kuitenkin merkityksetöntä, kumpaan alaryhmään ulkomaiset epäillyt ja syytetyt kuuluvat.

7 EY:n perustamissopimuksen 18 artikla.

8 Lähde: Eurostatin muuttoliiketilastojen mukaan muussa jäsenvaltiossa kuin omassaan asuvia EU:n kansalaisia oli 5 900 000 vuosina 1998, 1999 ja 2000.

9 Arviointiryhmän kertomus Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta käsittelevälle ministerikomitealle (*Report of the Evaluation Group to the Committee of Ministers on the European Court of Human Rights*, EG(2001)1, 27.9.2001).

500 prosenttia vuosina 1993–2000) ja EIT on ”vakavasti ylityöllistetty”[10]. Oikeusturvatakeiden näkyvyyden korostaminen auttaisi kaikkia rikosoikeudenkäynteihin osallistuvia henkilöitä tiedostamaan oikeutensa paremmin ja helpottaisi näin ihmisoikeussopimuksen noudattamista.

11. Tässä puitepäätösehdotuksessa käsitellään joitakin perustavanlaatuiseksi katsottavia oikeuksia, joista monet on jo tavalla tai toisella sisällytetty jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin. Näihin kuuluvat oikeus oikeudelliseen neuvontaan ja oikeus saada tieto syytteen sisällöstä ja perusteista. Tästä seuraa, että jos syytetty ei ymmärrä oikeudenkäyntikieltä, hänellä on oikeus asiakirjojen käännöksiin ja tulkin apuun. Vaikka jokaisen jäsenvaltion on voitava itse päättää omasta rikosoikeusjärjestelmästään, perusluonteisia oikeusturvatakeita koskevien menettelyjen erot olisi pyrittävä pitämään mahdollisimman pieninä.

3. EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

12. Euroopan komissio, neuvosto ja Euroopan parlamentti allekirjoittivat yhteisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan[11] ja antoivat siitä juhlallisen julistuksen joulukuussa 2000. Perusoikeuskirjassa määrätään EU:n kansalaisten kansalaisoikeuksista sekä poliittisista, taloudellisista ja sosiaalisista oikeuksista ja kootaan yhteen jäsenvaltioiden yhteinen perustuslakiperinne ja kansainväliset velvoitteet. Perusoikeuskirjan olemukseen kuuluu, että siinä käsitellään Euroopan unionia poliittisena yhteisönä eikä pelkästään talousjärjestönä. Lisäksi perusoikeuskirjan mukaan perusoikeuksien kunnioittaminen on kaiken unionin oikeuden perusta.

13. Lainkäyttöä käsittelevässä luvussa (47–50 artikla) määrätään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (47 artikla) ja [rikoksesta] syytetyn puolustautumisoikeuden kunnioittamisesta (48 artikla). Lisäksi siinä on määräykset syyttömyysolettamasta, laillisuusperiaatteesta ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuudesta. Siinä ulotetaan kielto syyttää ja rangaista kahdesti samasta rikoksesta (*ne bis in idem* -periaate) koskemaan koko EU:ta.

14. Tämä ehdotus on laadittu perusoikeuskirjan hengessä. Sillä pyritään täsmentämään ”oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin” määritelmää ja edistämään sopimista puolustautumisoikeutta koskevista yhteisistä normeista, jotta helpotettaisiin syytettyjen tasapuolista kohtelua oikeudenkäynneissä koko EU:n alueella.

4. PUITEPÄÄTÖKSEN TAUSTA

15. Komissio on toteuttanut toimenpideohjelman vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi Tampereen päätelmien mukaisesti. Se on myös tarkastellut toimenpideohjelman johdannossa tarkoitettuja parametreja, jotka ovat ohjelman tehokkaan toteuttamisen olennainen edellytys. Edellä kohdassa 6 tarkoitettuja parametreja 3 ja 4 tarkasteltaessa oli pohdittava, onko menettelyllisten

---

[10] Edellä alaviitteessä 9 mainitun kertomuksen esipuhe.

[11] Perusoikeuskirjan teksti on luettavissa www-sivulla http://www.europarl.eu.int/charter/default_fi.htm.

takeiden osalta syytä EU:n laajuisiin toimenpiteisiin. Komissio on kuullut kattavasti eri osapuolia ja tehnyt laajan vaikutustenarvioinnin.

16. Komissio esitti helmikuussa 2003 vihreän kirjan rikoksista epäiltyjen ja syytettyjen etujen turvaamisesta rikosoikeudenkäynneissä Euroopan unionin alueella[12]. Siinä todetaan, että kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet tärkeimmän tällaisia vaatimuksia koskevan yleissopimuksen eli Euroopan ihmisoikeussopimuksen. Myös EU:hun liittyvät maat ja ehdokasmaat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen, joten ainekset keskinäisen luottamuksen saavuttamiseksi ovat jo koossa. Vihreässä kirjassa huomautetaan kuitenkin, että nykyisten käytäntöjen erilaisuus on tähän asti vaikeuttanut keskinäisen luottamuksen syntymistä. Tämä havainto on pontimena sille, että EU:n on toteutettava menettelyllisiä takeita koskevia toimia SEU:n 31 artiklan nojalla.

17. Vihreään kirjaan saatiin 78 kirjallista vastausta[13] ja sen johdosta käytiin vilkasta keskustelua sähköpostin, puhelimen ja muiden viestinten välityksellä. Vastaajien ylivoimainen enemmistö kannatti komission ehdotusta asettaa yhteiset vähimmäissäännöt menettelyllisille oikeusturvatakeille. Monet vastaajat kiittivät aloitetta, mutta katsoivat, että esitetyt ehdotukset eivät mene tarpeeksi pitkälle.[14] Jäsenvaltioista Irlanti, Luxemburg, Itävalta, Yhdistynyt kuningaskunta, Alankomaat, Suomi, Tanska, Saksa, Ruotsi ja Ranska vastasivat joko oikeusministeriönsä tai muun hallintoelimen välityksellä. Kannanotot vaihtelivat puoltavista[15] vastustaviin[16]. Myös uudet jäsenvaltiot osallistuivat kuulemiseen. Slovakia ja Tšekki lähettivät vastauksen vihreään kirjaan ja kaikkien uusien jäsenvaltioiden kanssa pidettiin kahdenvälisiä ja muita kokouksia.

---

12 KOM(2003) 75 lopullinen, 19.2.2003.

13 Kirjalliset vastaukset ovat luettavissa oikeus- ja sisäasioiden pääosaston verkkosivuilla osoitteessa http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/criminal/procedural/fsj_criminal_responses_en.htm.

14 Myönteisestä palautteesta mainittakoon Amnesty Internationalin vastaus: ”AI suhtautuu myönteisesti kaikkiin toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on varmistaa, että jäsenvaltiot noudattavat kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin perustuvia nykyisiä velvoitteitaan, ja taata mahdollisimman korkeatasoinen suoja ihmisoikeuksille, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin mukaan luettuna, edellyttäen, että nämä toimenpiteet eivät uhkaa heikentää voimassaolevia normeja tai käytäntöjä pienimmän yhteisen nimittäjän tasolle.” The Law Society of England and Wales kirjoittaa: "The Law Society on tyytyväinen vihreän kirjan julkaisemiseen ja pitää sitä tärkeänä askeleena kehitettäessä jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta yksilön oikeuksien suojaamisen alalla.” Ranskan Cour de Cassation kirjoittaa: ”Tällainen aloite vaikuttaa erityisen asianmukaiselta siksi, että se kuuluu osana todellisen Euroopan oikeusalueen kehittämiseen. Aloite on sikälikin mielenkiintoinen, että se lisää kansalaisten luottamusta Euroopan erilaisiin oikeusjärjestelmiin yhdenmukaistamalla menettelyllisiä oikeusturvatakeita.” Liberty-järjestö (joka suhtautui aloitteeseen muuten pääosin myönteisesti) esittää monille kriittisemmille kannanotoille tyypillisen kommentin: ”Vihreän kirjan heikkoutena on, että siinä ei käsitellä tiettyjä keskeisiä oikeuksia, kuten oikeutta väliaikaiseen vapauttamiseen takuita vastaan, oikeudenmukaisuutta todistusaineiston käsittelyssä, tuomioiden vastaavuutta, kahdesti syyttämisen tai rankaisemisen kieltämistä tai poissaolotuomioihin liittyviä oikeuksia.”

15 Esimerkki myönteisestä suhtautumisesta on Suomen oikeusministeriön lausunto: ”Vihreässä kirjassa ehdotetuista osa-alueista Suomi kannattaa sitä, että unionin tasolla laaditaan vähimmäissäännöt oikeudesta oikeusapuun, tulkkaus- ja käännösapuun sekä oikeuksia koskevasta ilmoituksesta. Erityisen tärkeää on huolehtia siitä, että näiden oikeuksien toteutumisesta huolehditaan riittävän varhaisessa vaiheessa eli rikoksesta epäillyn kiinniottohetkestä lähtien tai viimeistään ennen kuin häntä aletaan kuulustella.”

16 Esimerkki kielteisistä arvioista on Irlannin oikeus-, tasa-arvo- ja lainuudistusministerin vastaus: ”Vihreällä kirjalla […] pyritään luomaan velvoitteita, joita olisi sovellettava kunkin jäsenvaltion sisällä. Tämä ei kuulu 31 artiklan soveltamisalaan ja rikkoo toissijaisuusperiaatetta.”

18. Komissio järjesti kesäkuussa 2003 oikeusturvatakeita käsittelevän julkisen kuulemistilaisuuden. Tilaisuuteen kutsuttiin kaikki vihreään kirjaan vastanneet tai kiinnostuksensa ilmaisseet, ja kaikille annettiin tilaisuus ilmaista mielipiteensä suullisesti. Lisäksi kustakin jäsenvaltiosta kutsuttiin yksi edustaja. Slovakian ja Tšekin edustajat osallistuivat tilaisuuteen tarkkailijoina. Kuulemistilaisuudessa ilmeni, että komission ehdotuksilla on laaja kannatus oikeusalan toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen piirissä. Sen sijaan jäsenvaltioiden edustajien kannat menivät ristiin. Asiaa vastustavat jäsenvaltiot vetosivat (1) toissijaisuusperiaatteeseen, (2) oikeusperustaa koskeviin ongelmiin, (3) pelkoon, että ”yhteiset vähimmäissäännöt” johtaisivat oikeusnormien yleiseen höltymiseen, (4) siihen, että yhteiset säännöt on jo annettu Euroopan ihmisoikeussopimuksessa eikä muita toimenpiteitä tarvita, ja (5) pelkäsivät teknisiä vaikeuksia ehdotusten toteuttamisessa.

19. Komissio katsoo, että tällä alalla voidaan varmistaa *yhteisten* sääntöjen noudattaminen vain EU:n tason toiminnalla. Tähän mennessä jäsenvaltioiden oikeudenkäyntioikeuksia koskevat velvoitteet, jotka johtuvat pääasiassa Euroopan ihmisoikeussopimuksesta, on pantu täytäntöön kansallisella tasolla. Sen tuloksena eri jäsenvaltioissa sovelletaan eritasoisia oikeusturvatakeita. Tilanne on johtanut myös muiden jäsenvaltioiden sääntöjä koskeviin pohdintoihin, ja toisinaan lehdistössä on esitetty väitteitä muiden jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmien puutteista. Tähän saataisiin korjaus ottamalla käyttöön yhteiset vähimmäissäännöt. Jotta säännöt olisivat oikeasti *yhteiset*, jäsenvaltioiden on päätettävä niistä yhdessä, sillä yhteisiä sääntöjä ei voida toteuttaa pelkästään kansallisilla toimilla.

20. Puitepäätöksen oikeusperusta on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan 1 kohta. Sen mukaan EU voi toteuttaa ”yhteistä toimintaa” yhteistyön mahdollisesti edellyttämän, jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistamiseksi. Oikeudellisen yhteistyön tehostaminen erityisesti vastavuoroisen tunnustamisen osalta edellyttää kansallisten sääntöjen yhteensopivuutta. Tästä syystä vastavuoroista tunnustamista koskevan toimenpideohjelman parametreihin kuuluvat epäiltyjen oikeuksien turvaamisjärjestelyt (3. parametri) ja sellaisten yhteisten vähimmäissääntöjen määrittely, jotka ovat välttämättömiä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen helpottamiseksi (4. parametri).

21. Ei ole syytä pelätä, että yhteisten sääntöjen käyttöönotto johtaisi oikeusnormien höltymiseen. Jäsenvaltiot voivat harkintansa mukaan ottaa käyttöön korkeatasoisempia oikeusturvatakeita, kunhan ne noudattavat yhteisesti sovittuja vähimmäissääntöjä. Sitä paitsi taannehtivuuskieltoa koskevassa 17 artiklassa säädetään nimenomaisesti, että puitepäätöksen säännöksillä ei millään tavalla rajoiteta nykyisin sovellettavia oikeuksia eikä poiketa niistä. Ehdotus koskee *yhteisiä vähimmäissääntöjä*. Jäsenvaltiot ovat sitoutuneet SEU:n 6 artiklan 2 kohdassa noudattamaan perusoikeuksia. Siksi ei tule kysymykseenkään, että ne jäsenvaltiot, joiden nykyisessä lainsäädännössä ylitetään EU:n vaatimukset, heikentäisivät puitepäätöksen varjolla oikeusturvaansa yhteiselle vähimmäistasolle.

22. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa asetettujen vähimmäissääntöjen osalta komission teettämät tutkimukset ja kuulemismenettelyn tulokset sekä EIT:n oikeuskäytäntö osoittavat, että sopimuksen noudattamisessa on suuria eroja jäsenvaltioiden välillä, ja että sitä on rikottu monta kertaa. Erot vaikeuttavat rikosoikeudellisiin menettelyihin liittyvien yhteisten oikeusturvatakeiden toteuttamista unionissa, nakertavat keskinäistä luottamusta ja vaikeuttavat

keskinäisen tunnustamisen periaatteen toteutumista. Komission tavoitteena on tehostaa Euroopan ihmisoikeussopimukseen perustuvien oikeuksien käytännön soveltamista ja parantaa niiden näkyvyyttä. Syytettyjen lisäksi myös poliisin, asianajajien, kääntäjien, tulkkien ja kaikkien muidenkin rikosoikeusjärjestelmän toimijoiden tietoisuutta oikeudenkäyntioikeuksista olisi lisättävä. Tämän tuloksena sopimusta noudatettaisiin nykyistä paremmin.

23. Teknisten vaikeuksien ja kustannusten osalta komissio katsoo, että tämän puitepäätöksen toteuttamisen ei pitäisi rasittaa jäsenvaltioiden taloutta kohtuuttomasti, koska perimmältään siinä vain vahvistetaan jo voimassa olevat, Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja siihen liittyvään oikeuskäytäntöön perustuvat oikeudet.

24. Komissio on tullut siihen tulokseen, että toimenpideohjelmassa esitetyt toimenpiteet voidaan toteuttaa parhaiten, jos keskeisten oikeuksien osalta päästään sopimukseen yhteisistä vähimmäissäännöistä. Vähimmäissääntöjä ehdotetaan aluksi seuraavista oikeuksista:

– oikeus oikeudelliseen neuvontaan sekä ennen oikeudenkäyntiä että sen aikana,

– oikeus maksuttomaan tulkkaukseen ja kääntämiseen,

– asianmukaisen huomion osoittaminen henkilöille, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan rikosoikeudellista menettelyä,

– rikoksesta epäiltyjen ulkomaalaisten oikeus olla yhteydessä mm. konsuliviranomaisiin,

– epäillyn oikeus saada tieto oikeuksistaan (ns. *letter of rights* eli oikeuksia koskeva kirjallinen ilmoitus).

Näitä viittä oikeutta koskeva ehdotus päätettiin laatia ensimmäisessä vaiheessa siksi, että ne ovat erityisen tärkeitä vastavuoroisen tunnustamisen kannalta. Tämä johtuu niiden rajatylittävästä sisällöstä, jota muilla oikeudenkäyntioikeuksilla ei ole, lukuun ottamatta oikeutta väliaikaiseen vapauttamiseen takuita vastaan, jota käsitellään erikseen lähiaikoina julkaistavassa uudessa vihreässä kirjassa. Rikoksesta syytetty ulkomaalainen tarvitsee yleensä tulkin ja joissakin tapauksissa myös konsuliviranomaisten apua. Koska tällainen henkilö tuntee usein huonosti oikeutensa pidätysmaassa, hänen omalla kielellään laaditusta oikeuksia koskevasta ilmoituksesta on todennäköisesti apua hänelle. Puitepäätökseen oli tärkeää sisällyttää oikeus oikeudelliseen neuvontaan. Asianajajan apu parantaa aina rikoksesta epäillyn asemaa, sillä asianajaja tuntee epäillyn muut oikeudet ja voi varmistaa, että niitä noudatetaan. Henkilöt, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan rikosoikeudellista menettelyä, muodostavat oman alaryhmänsä ja tarvitsevat muita korkeatasoisempaa suojelua. Sen ansiosta voidaan varmistaa osapuolten tasavertainen asema tuomioistuinkäsittelyssä.

25. On syytä muistuttaa, että tämä puitepäätösehdotus on vasta alkua lähivuosina toteutettavalle toimenpiteiden sarjalle. Tarkoitus ei ole mitenkään luoda vaikutelmaa, että nämä viisi oikeutta olisivat muita tärkeämpiä; ne liittyvät vain läheisemmin vastavuoroiseen tunnustamiseen ja sen toteuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä

koskevassa keskustelussa esitettyihin ongelmiin. Komissio on jo alkanut tutkia tarvetta oikeusturvatakeisiin, jotka liittyvät oikeudenmukaisuuteen todistusaineiston hankkimisessa, käsittelyssä ja käytössä koko EU:n alueella. Tarkoitus on tarkastella myös oikeuksia, jotka perustuvat syyttömyysolettamaan (mm. syytetyn oikeus vaieta ja olla myötävaikuttamatta oman syyllisyyden selvittämiseen, todistustaakkasäännöt). Komissio julkistaa oikeusturvatakeiden kehittämistyötä koskevan ensimmäisen arvionsa vuoden 2004 aikana.

5. VASTAVUOROISEN TUNNUSTAMISEN PERIAATE

26. Eurooppa-neuvoston kokouksessa Tampereella lokakuussa 1999 sovittiin, että vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen olisi oltava oikeudellisen yhteistyön peruskivi sekä yksityisoikeudellisissa että rikosasioissa. Vastavuoroinen tunnustaminen tarkoittaa sitä, että vaikka toisessa valtiossa ei käsiteltäisi tiettyä asiaa edes suurin piirtein samalla tavalla kuin omassa valtiossa, lopputulos voidaan tästä huolimatta rinnastaa oman valtion päätöksiin.[17]

27. Eurooppa-neuvosto kehotti lisäksi neuvostoa ja komissiota hyväksymään joulukuuhun 2000 mennessä toimenpideohjelman rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi[18].

28. Toimenpideohjelmassa mainitaan 24 alaa, joilla katsotaan voitavan noudattaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta. Kun osa näistä voidaan yhdistää, toimenpideohjelman puitteissa on loppujen lopuksi tarkoitus esittää 15–20 säädösehdotusta. Ensimmäinen säädös, joka liittyi vastavuoroiseen tunnustamiseen rikosasioissa, oli eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13 päivänä kesäkuuta tehty neuvoston puitepäätös.[19] Sen jälkeen on tehty vielä puitepäätös omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta[20]. Seuraavaksi on määrä säätää menetetyksi tuomitsemisesta, taloudellisista seuraamuksista sekä todisteiden ja rikosrekisteritietojen toimittamisesta. Jotta nämä toimenpiteet (ja muutkin toimenpideohjelmaan perustuvat ehdotukset) voitaisiin toteuttaa, vastavuoroisen tunnustamisen periaate on omaksuttava paitsi jäsenvaltioiden hallitusohjelmissa ja politiikassa myös toimenpiteiden toteuttamisesta vastaavien tahojen keskuudessa. Vastavuoroinen tunnustaminen voi toimia ainoastaan luottamuksen ilmapiirin vallitessa, kun sekä oikeusviranomaiset että muutkin rikosprosessioikeuden toimijat mieltävät muiden jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten päätökset samanarvoisiksi kuin omassa valtiossa annetut päätökset eivätkä aseta niiden oikeudellista arvovaltaa tai oikeudenkäyntioikeuksien kunnioittamista kyseenalaiseksi. Tämä on tärkeää, jotta vastavuoroisesta tunnustamisesta voidaan luoda myönteinen yleiskuva. Sen lisäksi, että luotetaan toisen sopimuspuolen sääntöihin, on voitava luottaa myös siihen, että sääntöjä sovelletaan oikein[21].

---

17 KOM(2000) 495 lopullinen, 26.7.2000, s. 4.

18 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10.

19 EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1.

20 Neuvoston puitepäätös 2003/577/YOS, tehty 22 päivänä heinäkuuta 2003, omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa. EUVL L 196, 2.8.2003, s. 45.

21 KOM(2000) 495 lopullinen, 26.7.2000, s. 4.

29. Kaikki jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet Euroopan ihmisoikeussopimuksen, mihin viitataan joskus riittävänä perusteena keskinäiselle luottamukselle. Vaikka luottamusta tarvittaisiin, kokemus on osoittanut, että muiden jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin ei aina luoteta riittävästi.[22] Tämän puitepäätösehdotuksen perustana on sen myöntäminen, että keskinäistä luottamusta ei ole riittävästi. Siksi siinä esitetään luottamuksen parantamiseen ja lisäämiseen tähtäävää järjestelyä. Tämä käy entistä tärkeämmäksi, kun luottamus on ulotettava 25:een tai vielä useampaan jäsenvaltioon.

30. Ehdotetut oikeudet vahvistaisivat keskinäistä luottamusta ja parantaisivat näin rikosasioissa noudatettavan keskinäisen tunnustamisen järjestelmän toimivuutta kaikilta osin. Tätä luottamusta voidaan vahvistaa jatkuvalla arvioinnilla ja seurannalla, jos niillä voidaan osoittaa, että yhteisiä sääntöjä noudatetaan ja että nykyään ongelmallisilla aloilla on tapahtunut kehitystä.

6. ERITYISET SÄÄNNÖKSET

6.1. Oikeus oikeudelliseen neuvontaan

31. Komissio tutki kuulemismenettelyn aikana eri jäsenvaltioiden sääntöjä oikeusavun saatavuudesta sekä käytännön järjestelyistä ja totesi, että jäsenvaltioiden välillä on suuria eroja.

32. Tässä puitepäätöksessä ehdotetaan, että epäillyn oikeudesta saada viipymättä oikeudellista neuvontaa pätevältä asianajajalta sovittaisiin EU:n laajuisesti. Nykytilanteessa muutamissa jäsenvaltioissa rajoitetaan tätä oikeutta ajallisesti tai kielletään oikeudellinen neuvonta tutkintavankeuden aikana (*garde à vue*) tai poliisikuulusteluissa. Muutamissa jäsenvaltioissa ei ole virallisia sääntöjä, joiden mukaan syytetty saisi ottaa yhteyttä asianajajaan mihin tahansa vuorokaudenaikaan. Käytännössä tämä estää oikeudellisen neuvonnan saamisen tai ainakin viivästyttää sitä, jos pidätys tapahtuu yöllä tai viikonloppuna. Puitepäätöksessä ehdotetaan, että oikeus oikeudelliseen neuvontaan koskisi koko rikosprosessia, joka käsittää kaikki sellaiset Euroopan unionissa toteutettavat menettelyt, joiden tarkoituksena on selvittää, onko rikoksesta epäilty henkilö syyllinen vai syytön, tai päättää tuomiosta, jos epäilty on tunnustanut syyllistyneensä rikokseen.

33. Rikoksesta epäillylle on tarjottava oikeudellista neuvontaa, jos hän kuuluu johonkin puitepäätöksessä luetelluista henkilöryhmistä, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan oikeuskäsittelyä, jos hän on alaikäinen, tai jos on annettu häntä koskeva eurooppalainen pidätysmääräys tai luovutuspyyntö tai käynnistetty muu vastaava menettely. Tämä ei vaikuta epäillyn oikeuteen puolustaa itseään, jos hän niin haluaa. Jäsenvaltioiden olisi vastattava oikeudellisen neuvonnan kustannuksista, jos niistä koituisi muuten kohtuuton taloudellinen rasitus epäillylle tai hänen huollettavilleen.

---

[22] Esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan High Court katsoi asiassa *R v. Secretary of State ex parte Ramda* 27. kesäkuuta 2002 antamassaan tuomiossa, että Ranskan asema Euroopan ihmisoikeussopimuksen allekirjoittajavaltiona ei riitä perusteeksi oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta koskevan valituksen hylkäämiselle. Paun (Ranska) Cour d'Appel puolestaan epäsi asiassa *Irastorza Dorronsoro* 16. toukokuuta 2003 antamassaan tuomiossa Espanjan esittämän luovutuspyynnön, koska Espanjan poliisin epäiltiin kiduttaneen yhtä epäiltyä.

34. Tässä puitepäätöksessä ehdotetaan, että jäsenvaltiot velvoitettaisiin luomaan järjestelmä, jossa asianajaja vaihdetaan, jos hän ei hoida tehtävää tyydyttävällä tavalla.

6.2. Oikeus maksuttomaan tulkkaukseen ja käännöksiin

35. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleessa määrätään, että syytetyllä on oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä. EIT:n oikeuskäytännön[23] mukaisesti syytetylle on lisäksi toimitettava käännökset kaikista oikeudenkäynnin kannalta olennaisista asiakirjoista.

36. Komission selvityksistä on käynyt ilmi, että vaikka jäsenvaltiot ovat teoriassa tietoisia tästä velvoitteesta, käytännössä sitä ei aina ole täysin noudatettu. Poliisikuulusteluihin ei aina ole hankittu virallisesti hyväksyttyä tulkkia, vaan joskus ainoana pätevyysvaatimuksena on ollut, että osaa syytetyn kieltä edes jonkin verran. Myös asiakirjojen kääntämistä syytettyä varten on rajoitettu. Vaikka ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen e kohdan mukaan jäsenvaltiolla on velvollisuus antaa korvauksetta tulkin apua syytetylle, joka ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä, joskus vaikuttaa siltä, että tulkin tehtävänä on avustaa tuomaria ja/tai syyttäjää eikä syytettyä. Joissakin tapauksissa tuomarin tai syyttäjän puheenvuoroja ei ole tulkattu syytetylle, vaan tulkin osuus on rajoittunut tuomarin suoraan syytetylle esittämien kysymysten ja niihin annettujen vastausten tulkkaamiseen sen sijaan, että olisi varmistettu, että syytetty ymmärtää oikeudenkäynnin kulun.

37. Komissio totesi myös, että jäsenvaltioilla on vaikeuksia rekrytoida riittävästi oikeus- ja tuomioistuinkääntäjiä ja -tulkkeja. Joissakin jäsenvaltioissa näiden tulkkien ja kääntäjien asema on virallistettu (*public service interpreter/translator*) ja heille tarjotaan koulutusta kansallisella tasolla, he voivat rekisteröityä virallisiksi kääntäjiksi ja heidän ammattitaitoaan kehitetään jatkuvasti. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa jäsenvaltioissa. Alan arvostus on heikko, käännös- ja tulkkauspalkkiot voivat olla kehnot eikä sosiaaliturvaetuuksia (esim. oikeus palkalliseen sairaslomaan tai eläkeoikeudet) ole. Kääntäjät ja tulkit valittavat myös, että muut oikeusalan toimijat eivät ota heidän mielipiteitään riittävästi huomioon.

38. Komissio tutkii asiaa edelleen ja toivoo, että ongelmiin löydetään ratkaisu. On tuiki tärkeää, että kaikissa jäsenvaltioissa on riittävästi kääntäjiä ja tulkkeja rikoksesta syytettyjen ulkomaalaisten avuksi.[24]

6.3. Henkilöt, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan rikosoikeudellista menettelyä

39. Joskus epäillyllä voi olla ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi keskimääräistä huonommat edellytykset ymmärtää ja seurata oikeudenkäyntiä. Tällainen henkilö tarvitsee erityishuomiota, jotta voidaan varmistaa, että hänen oikeuksiaan kunnioitetaan eikä tuomiovirhettä tapahdu.

---

23 *Kamasinski v. Itävalta* (tuomio 19.12.1989, A-168), 74 kohta.

24 ”Rikoksesta syytetyt ulkomaalaiset” on määritelty edellä alaviitteessä 6.

40. Lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten edustajien tietämystä tällaisten henkilöiden ongelmista olisi parannettava. Heidän olisi voitava arvioida, tarvitseeko epäilty erityishuomiota, ja tarvittaessa huolehtia, että hän saa sitä.

41. Tarvittavan erityishuomion luonne riippuu tilanteesta. Esimerkiksi alaikäisellä olisi aina oltava toinen vanhemmista tai muu sopiva aikuinen mukana kuulusteluissa ja terveydentilansa vuoksi erityishoitoa tarvitsevalla henkilöllä olisi oltava lääkäri mukana. Vaikka kaikista eri tilanteista on mahdotonta säätää tässä puitepäätöksessä, on kunkin jäsenvaltion asia varmistaa, että sen rikosoikeusjärjestelmässä annetaan erityishuomiota niille rikoksesta epäillyille tai syytetyille, jotka sitä tarvitsevat.

6.4. Yhteydenotto-oikeus

42. Pidätetyllä olisi oltava oikeus siihen, että hänen perheenjäsenilleen ja näihin rinnastettaville henkilöille sekä hänen työpaikalleen ilmoitetaan pidätyksestä. Tämä voidaan järjestää siten, että tieto pidätyksestä toimitetaan pidätetyn puolesta, jos halutaan estää todisteiden hävittäminen.

43. Jos pidätetty on muun maan kansalainen, voi olla asianmukaista toimittaa tieto hänen kotimaansa konsuliviranomaisille. Rikoksesta epäillyt ja syytetyt ulkomaalaiset ovat selkeästi erottuva muita huonommassa asemassa oleva ryhmä, joka tarvitsee joskus lisäsuojelua, jollaisesta määrätään muun muassa konsulisuhteita koskevassa vuoden 1963 Wienin yleissopimuksessa. Yleissopimuksen mukaan ulkomaan kansalaisella, joka pidätetään tai jonka vapaus muuten riistetään, on oikeus pyytää, että hänen maansa konsulaatille ilmoitetaan asiasta. Lisäksi hänellä on oikeus tapaamiseen konsulivirkamiehen kanssa.

44. Jos ulkomaan kansalainen on esimerkiksi turvapaikanhakija tai hän on paennut vainoa lähtömaassaan, hän saattaa kuitenkin kieltäytyä tapaamasta maansa hallitusta edustavaa konsulivirkamiestä. Tällaisen henkilön olisi voitava ottaa yhteyttä jonkin tunnustetun kansainvälisen humanitaarisen järjestön edustajaan.

6.5. Oikeuksia koskeva kirjallinen ilmoitus

45. Rikoksesta epäillyt (tai edes heitä kuulustelevat lainvalvontaviranomaiset) eivät aina ole täysin selvillä oikeuksista, joihin he voivat vedota. Jos epäillyt olisivat paremmin selvillä oikeuksistaan pidätyksen yhteydessä, väitteitä tuomiovirheistä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen rikkomuksista esiintyisi harvemmin. Yksinkertainen ja halpa keino varmistaa riittävä tieto oikeuksista olisi edellyttää, että jäsenvaltiot laativat lyhyen kirjallisen ilmoituksen perusoikeuksista (ns. *letter of rights*), joka olisi annettava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja joka tapauksessa ennen kuulustelujen aloittamista jokaiselle epäillylle kielellä, jota hän ymmärtää.

6.6. Arviointi ja seuranta

46. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tehokas toteuttaminen edellyttää välttämättä keskinäistä luottamusta. Koska yhteiset vähimmäissäännöt lisäävät tätä luottamusta, on tärkeää, että sovittuja sääntöjä noudatetaan. Olisi oltava selvästi osoitettavissa, että vähimmäissääntöjä noudatetaan tarkoin. Jotta kukin jäsenvaltio voisi olla varma siitä, että vaatimuksia noudatetaan toisissa jäsenvaltioissa, olisi suoritettava jonkinlainen arviointi.

47. Jäsenvaltioiden hallitusten välinen luottamus ei riitä, vaan luottamuksen on ulotuttava myös oikeusalan ammattilaisten, lainvalvontaviranomaisten ja yleensä kaikkien niiden tasolle, jotka joutuvat säännöllisesti panemaan täytäntöön päätöksiä, jotka on tehty vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen nojalla. Tällaista tilannetta ei luoda käden käänteessä eikä siihen päästä lainkaan, ellei ole luotettavaa keinoa arvioida sitä, missä määrin Euroopan unionissa noudatetaan yhteisiä vähimmäissääntöjä. Arviointia ja seurantaa olisi järjestettävä säännöllisin väliajoin, ja tulokset olisi julkistettava. Tällaisen järjestelmän avulla varmistettaisiin, että vähimmäissääntöjä noudatetaan ja että tilanteen paraneminen tai huononeminen tulee muiden jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten tietoon.

48. Koska säädösehdotusten tekeminen[25] ja yleensä myös puitepäätösten moitteettoman täytäntöönpanon seuraaminen jäsenvaltioissa[26] kuuluvat komissiolle, olisi luonnollista, että komissio myös koordinoisi arviointia ja seurantaa. Jäsenvaltioiden olisi toimitettava tarvittavat tiedot komissiolle. Komissio voisi tarvittaessa antaa tietojen analysoinnin ulkopuolisen tahon, esimerkiksi riippumattoman asiantuntijatyöryhmän tehtäväksi.

7. OIKEUSPERUSTA

49. Tämän ehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 31 artikla sellaisena kuin se on muutettuna Nizzan sopimuksella. Artiklassa määrätään oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevasta yhteisestä toiminnasta.

50. SEU:n 31 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan tällaista toimintaa on muun muassa yhteistyön mahdollisesti edellyttämä, jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistaminen. Yhteensopivuus voitaisiin varmistaa esimerkiksi säätämällä jäsenvaltioiden rikosprosessia koskevien vähimmäissäännösten jonkinasteisesta lähentämisestä. Siten voitaisiin vahvistaa keskinäistä luottamusta.

51. Komissio katsoo, että tätä ehdotusta tarvitaan täydentämään syytetoimien tehostamiseen tähtääviä vastavuoroista tunnustamista koskevia toimenpiteitä. EU:n laajuisesti sovellettavat prosessuaaliset oikeudet, jotka takaavat epäiltyjen tasapuolisen kohtelun, varmistaisivat tehokkaimman mahdollisen oikeudellisen yhteistyön erityisesti sellaisten toimenpiteiden osalta, jotka koskevat henkilöiden tai todisteiden luovuttamista toiseen jäsenvaltioon. Näin voitaisiin lieventää viranomaisten vastahakoisuutta luovuttaa oman maan kansalainen toisen maan oikeusviranomaisille.

8. ARTIKLAKOHTAISET PERUSTELUT

52. Terminologian neutraalius: tämän puitepäätöksen eri kielitoisinnoissa epäiltyjä ja heidän asianajajiaan tarkoittavat ilmaisut (esimerkiksi englannin kielen pronominit ”he” ja ”his”) voivat tarkoittaa yhtä hyvin miehiä kuin naisia.

---

[25] Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan 2 kohta.

[26] Normaali käytäntö puitepäätösten täytäntöönpanon osalta on se, että jäsenvaltiot lähettävät komissiolle tiedot täytäntöönpanosäännöksistään ja komissio laatii näiden tietojen pohjalta neuvostolle kertomuksen täytäntöönpanosta.

1 artikla – Oikeuksien soveltamisala

53. Tässä artiklassa säädetään puitepäätöksen soveltamisalasta. Sen soveltamisalaan kuuluu jokainen rikoksesta epäilty henkilö kaikissa menettelyissä, joiden tarkoituksena on selvittää, onko rikoksesta epäilty syyllinen vai syytön tai, jos epäilty on tunnustanut syyllisyytensä rikokseen, päättää tuomiosta, tai ratkaista mitä tahansa tällaista menettelyä koskeva muutoksenhaku. Puitepäätöksessä ei tehdä eroa EU:n kansalaisten ja kolmansien kansalaisten välillä, sillä paremman oikeusturvan tarjoaminen toiselle näistä ryhmistä saattaisi antaa aihetta syrjintää koskevaan kritiikkiin, mikä haittaisi tavoitetta lisätä jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeusjärjestelmiin.

54. Koska EIT:n oikeuskäytännön nojalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa on sovellettava henkilöihin, jotka ovat kuulusteltavina mutta joita ei ole vielä virallisesti syytetty rikoksesta, tätä säännöstä on sovellettava myös rikossyytöksen yhteydessä pidätettyihin tai vangittuihin henkilöihin. Näitä oikeuksia on sovellettava siitä lähtien, kun henkilölle ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta (ts. pidätyksestä tai tutkintavankeuteen määräämisestä lähtien).

2 artikla – Oikeus oikeudelliseen neuvontaan

55. Tässä artiklassa annetaan perussääntö, jonka mukaan epäillyllä on halutessaan oikeus saada oikeudellista neuvontaa. Artiklan mukaan tätä neuvontaa on annettava mahdollisimman nopeasti. On tärkeää, että epäilty saa oikeudellista neuvontaa ennen kysymyksiin vastaamista, jotta hän ei sanoisi jotakin, jonka oikeudellista merkitystä hän ei ymmärrä ja jota hän voisi joutua myöhemmin katumaan.

3 artikla – Velvollisuus tarjota oikeudellista neuvontaa

56. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen c kohdan mukaan epäillyllä on oikeus puolustautua henkilökohtaisesti, toisin sanoen hänellä on oikeus kieltäytyä asianajajasta. Tästä huolimatta joissakin tilanteissa (jotka luetellaan puitepäätöksen 3 artiklassa) on erityisen suotavaa, että epäilty saa oikeudellista neuvontaa. Näitä ovat mm. seuraavat: epäilty on määrätty tutkintavankeuteen ennen oikeudenkäyntiä tai häntä syytetään virallisesti rikoksesta, johon liittyy monitahoisia tosiseikkoja tai oikeudellisia näkökohtia tai josta voidaan määrätä ankara rangaistus (erityisesti jos enimmäisrangaistus on enemmän kuin vuosi vankeutta), epäillystä on annettu eurooppalainen pidätysmääräys tai luovutuspyyntö tai muu vastaava pyyntö tai epäilty on alaikäinen tai hän on ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi ilmeisen kykenemätön ymmärtämään rikosoikeudellisen menettelyn sisältöä tai merkitystä. Tämän määräyksen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että erityisesti kyseisille henkilöille pyritään järjestämään oikeudellista neuvontaa.

4 artikla – Velvollisuus huolehtia oikeudellisen neuvonnan tehokkuudesta

57. Tämän artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava annetun neuvonnan tehokkuuden tarkistamisesta jollakin tavalla.

58. Komissio katsoo, että tehokkuuden varmistamiseksi on syytä täsmentää, että neuvontaa voi antaa vain direktiivin 98/5/EY[27] 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa annetun määritelmän mukainen asianajaja. Jos tarjottu neuvonta ei ole tehokasta, jäsenvaltion on tarjottava vaihtoehto.[28] Tämä oikeus perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen c kohtaan, ja sitä on selitetty EIT:n oikeuskäytännössä (esim. *Artico v. Italia*).

59. Koska epäilty ei aina kykene arvioimaan oikeudellisen edustajansa tehokkuutta, jäsenvaltioiden on luotava järjestelmä tehokkuuden tarkistamiseksi.

5 artikla – Oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan

60. Tässä artiklassa säädetään, että kun puitepäätöksen 3 artiklaa sovelletaan, oikeudellista neuvontaa on annettava maksutta, jos neuvonnan kustannuksista koituisi muuten kohtuuton taloudellinen rasitus epäillylle tai hänen huollettavilleen. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niillä on järjestelmä sen määrittämiseksi, onko epäillyllä varaa maksaa oikeudellisesta neuvonnasta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen nojalla syytetyn ei tarvitse todistaa ”kiistatta”, että hänellä ei ole varaa maksaa puolustuksestaan (*Pakelli v. Saksa*[29]). Jäsenvaltioiden olisi noudatettava tätä ohjetta arvioidessaan henkilön varallisuutta.

61. Tämän artiklan mukaan oikeudellisen neuvonnan olisi oltava maksutonta, jos henkilön varat jäävät säädetyn alarajan alapuolelle. Joissakin EU:n jäsenvaltioissa ratkaistaan tarveharkinnan perusteella, onko syytetty niin vähävarainen, ettei hän pysty maksamaan puolustuksestaan. Toisissa jäsenvaltioissa oikeudellista neuvontaa annetaan maksutta kaikille sillä perusteella, että tarveharkinnan toteuttaminen on kallista ja että osa kustannuksista voidaan tietyin edellytyksin periä syytetyltä takaisin. Jäsenvaltiot voivat vapaasti valita järjestelmän, joka on niiden mielestä kustannusvaikuttavuudeltaan paras, kunhan maksutonta oikeudellista neuvontaa on tarjolla oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa.

6 artikla – Oikeus maksuttomaan tulkkaukseen

62. Epäillyn on saatava maksutta tulkin tai kääntäjän apua. Tämä oikeus vahvistetaan EIT:n oikeuskäytännössä. EIT katsoi asiassa *Luedicke, Belkacem ja Koç v. Saksa*[30], että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen e kohta takaa jokaiselle syytetylle, joka ei osaa tuomioistuimen käyttämää kieltä, oikeuden maksuttomaan tulkkausapuun, jota ei tarvitse maksaa myöhemmin takaisin valtiolle. Asiassa *Kamasinski v. Itävalta*[31] EIT ulotti tämän periaatteen koskemaan myös ”asiakirja-aineiston” kääntämistä.

---

27 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/5/EY, annettu 16 päivänä helmikuuta 1998, asianajajan ammatin pysyvän harjoittamisen helpottamisesta muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa ammatillinen pätevyys on hankittu.

28 *Artico v. Italia*, tuomio 13.5.1980, A-sarja nro 37.

29 *Pakelli v. Saksa*, tuomio 25.4.1983, A-64, 34 kohta.

30 *Luedicke, Belkacem ja Koç v. Saksa,* tuomio 28.11.1978, A-sarja nro 29, kohta 46.

31 *Kamasinski v. Itävalta* (ks. edellä).

63. Jäsenvaltion on tarjottava tulkin apua välittömästi, jos käy ilmi, että epäilty ei ymmärrä rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettyä kieltä. Tämä koskee kaikkia poliisikuulusteluja, epäillyn ja hänen asianajajansa tapaamisia sekä syytteen nostamisen jälkeen sellaisia oikeusistuntoja, joissa syytetyn on oltava läsnä. EIT:n oikeuskäytännöstä käy selvästi ilmi, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaista velvollisuutta antaa tulkin apua ei aina noudateta.[32] Puitepäätöksen 6 artiklassa säädetään tästä oikeudesta ja huomautetaan, että se on voimassa ”menettelyn kaikissa vaiheissa”.

64. Tässä artiklassa käsitellään myös kuulo- ja puhevammaisten oikeuksia. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleessa määrätään, että jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada tieto syytteen sisällöstä ja perusteista. Hänellä on myös oikeus saada tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tuomioistuimessa käytettyä kieltä. Tämä koskee myös kuuroja ja kuulo- tai puhevammaisia. Jos epäilty on kuuro, puutteellinen tiedonkulku voi heikentää hänen mahdollisuuksiaan saada oikeudenmukaista kohtelua lainvalvontaviranomaisten kuulusteluissa. Se voi vaikuttaa myös oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuteen. Siksi jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että poliisiasemat ja tuomioistuimet tarjoavat kunnollisen viittomakielisen tulkkauksen, jos epäilty on kuuro. Koska huonon tulkkauksen vaikutukset voivat olla vakavia, on tärkeää, että oikeuskäsittelyyn ja poliisikuulusteluihin osallistuu ainoastaan päteviä ja kokeneita viittomakielen tulkkeja.

65. Jotkut kuurot eivät osaa tai käytä viittomakieltä, mutta osaavat yleensä lukea hyvin huulilta. Tätä varten he tarvitsevat erityistulkkia. Artikla kattaa myös tämän vaihtoehdon.

7 artikla – Oikeus maksuttomaan käännökseen olennaisista asiakirjoista

66. Epäillyllä on oikeus saada käännös olennaisesta asiakirja-aineistosta, mutta tämä oikeus ei ole rajoittamaton. EIT on katsonut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen e kohdassa ei edellytetä kirjallisen käännöksen toimittamista kaikesta menettelyssä esitetystä kirjallisesta todistusaineistosta tai virallisista asiakirjoista. On kuitenkin käännettävä ne asiakirjat, jotka syytetyn on voitava ymmärtää, jotta oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden vaatimus toteutuisi.[33] Säännöt siitä, mitä asiakirjoja on käännettävä, vaihtelevat jäsenvaltioittain ja sen mukaan, minkätyyppisestä asiasta on kyse. Tällainen vaihtelu on hyväksyttävää, kunhan menettelyn oikeudenmukaisuus on taattu. Jos syyttäjän toimittamat käännökset eivät riitä, puolustusasianajajan tehtävänä on pyytää käännökset kaikista tarpeellisiksi katsomistaan asiakirjoista. Koska puolustuksen hoitaminen on lähinnä syytetyn ja hänen asianajajansa välinen asia, puolustusasianajajalla on parhaat edellytykset arvioida, mitä asiakirjoja tarvitaan. Siksi tässä artiklassa säädetään, että toimivaltaiset viranomaiset päättävät, mistä asiakirjoista toimitetaan käännökset, mutta epäillyn asianajajalla on oikeus pyytää lisäkäännöksiä.

---

32 *Cuscani v. Yhdistynyt kuningaskunta* (tuomio 24.9.2002) on tästä hyvä esimerkki. Tässä asiassa tuomioistuin olisi tyytynyt syytetyn veljen tulkkaukseen, mitä EIT piti ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vastaisena.

33 *Kamasinski v. Itävalta*, 74 kohta (ks. edellä).

8 artikla – Käännösten ja tulkkauksen virheettömyys

67. Tulkkauksen ja käännösten laadun on oltava riittävän hyvä, jotta syytetty ymmärtää syytöksen sisällön ja perusteet.

68. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niiden tuomioistuimissa sovelletaan käytäntöä, jonka mukaan jos asianajaja, tuomari, syytetty tai muu rikosoikeudellisen menettelyn osapuoli havaitsee, että tulkkaukselle tai kääntämiselle asetettuja vaatimuksia ei ole täytetty käsiteltävänä olevassa asiassa, hän voi ilmoittaa asiasta, minkä jälkeen asianomainen tulkki tai kääntäjä voidaan vaihtaa.

9 artikla – Menettelyn tallentaminen

69. EIT:n oikeuskäytännössä edellytetään, että tulkkauksen taso on riittävän hyvä mahdollistaakseen syytetyn ”tehokkaan osallistumisen” oikeudenkäyntiin. Jos syytetty valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen sillä perusteella, että tulkkaus oli niin kehno, että se haittasi hänen tehokasta osallistumistaan oikeudenkäyntiin, on tärkeää, että asia voidaan tarkistaa. Siksi jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että tulkkaus tallennetaan muutoksenhaun varalta.

70. Tämän säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että on käytössä menetelmä tulkkauksen virheettömyyden varmistamiseksi. Sen sijaan sillä ei pyritä kyseenalaistamaan menettelyä millään muulla tavoin, koska tämä johtaisi siihen, että tulkkausta tarvitsevat epäillyt saavat muita edullisempaa kohtelua. Siksi tallenteita ei saa käyttää mihinkään muuhun tarkoitukseen.

10 artikla – Oikeus erityishuomioon

71. Tämän artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että henkilö, joka ei psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi kykene ymmärtämään tai seuraamaan menettelyä, saa tarvitsemansa erityishuomion. Tämä voi edellyttää esimerkiksi lääkärin tai (jos syytetty on alaikäinen) vanhemman läsnäoloa. Velvollisuus erityishuomion antamiseen koskee kaikkia rikosoikeudellisia menettelyjä. Sen tarkoituksena on varmistaa oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus ja välttää tuomiovirheet, jotka johtuvat syytetyn epäedullisesta asemasta. Kuulemismenettelyn ja vihreään kirjaan saatujen vastausten perusteella on selvää, että erityishuomion tarpeen tunnistaminen on vaikeaa. Vähimmäisvaatimuksena on, että lainvalvontaviranomaiset arvioivat, kykeneekö syytetty ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa puolesta ymmärtämään ja seuraamaan menettelyä. Kaikki tämän oikeuden nojalla toteutetut toimenpiteet olisi kirjattava pöytäkirjaan.

11 artikla – Erityishuomioon oikeutetun rikoksesta epäillyn oikeudet

72. Tässä artiklassa säädetään 10 artiklan nojalla toteutettavista toimenpiteistä. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että oikeudenkäyntiä edeltävät kuulustelut äänitetään tai kuvataan, jotta voidaan varmistaa, että lainvalvontaviranomaiset ovat noudattaneet asianmukaisia menettelyjä kuulustellessaan henkilöitä, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan menettelyä. Jos jokin osapuoli pyytää kopiota tallenteesta riitauttamisen varalta, se on toimitettava hänelle.

73. Epäillylle on annettava lääkärin apua, jos hän tarvitsee sitä.

74. Jos epäilty on oikeutettu erityishuomioon, olisi tarvittaessa sallittava sopivan ulkopuolisen henkilön läsnäolo poliisikuulusteluissa menettelyn oikeudenmukaisuuden lisävarmistukseksi.

12 artikla – Yhteydenotto-oikeus

75. Tässä artiklassa säädetään tutkintavankeuteen määrätyn henkilön oikeudesta saada asiasta mahdollisimman nopeasti tieto perheelleen, perheenjäseniin rinnastettaville henkilöille ja työpaikalleen.

76. Jos henkilökohtainen yhteydenotto ei tule kysymykseen, ehdotuksen mukaan tieto voitaisiin toimittaa muulla tavalla, esimerkiksi konsuliviranomaisten tai jonkin kansainvälisen humanitaarisen järjestön välityksellä.

13 artikla – Oikeus ottaa yhteyttä konsuliviranomaisiin

77. Tässä artiklassa vahvistetaan, että epäillyllä on oikeus ottaa yhteyttä konsuliviranomaisiin. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että pidätetyllä ulkomaalaisella on kaikissa tapauksissa niin halutessaan oikeus siihen, että pidätyksestä ilmoitetaan hänen kotimaataan edustaville konsuliviranomaisille.

78. Jos pidätetty ei halua maansa konsuliviranomaisten apua, hänellä olisi oltava oikeus saada apua joltakin kansainväliseltä humanitaariselta järjestöltä. Elleivät yksittäiset jäsenvaltiot toisin päätä, tällaisen avun antamiseen parhaiten soveltuva kansainvälinen humanitaarinen järjestö on Kansainvälinen Punainen Risti (KPR), jonka virallisiin tehtäviin kuuluu pidätettyjen tapaaminen.[34] Jotta ”tunnustetun kansainvälisen humanitaarisen järjestön” käsitettä voidaan soveltaa oikein ja estetään sellaisten järjestöjen käyttö, joita jäsenvaltio ei tunnusta, kutakin jäsenvaltiota pyydetään päättämään, mitkä kansainväliset humanitaariset järjestöt se tunnustaa.

79. Jäsenvaltioilla on velvollisuuksia niiden alueella pitkään oleskelleita muiden maiden kansalaisia kohtaan, varsinkin jos nämä ovat pakolaisia. Kotimaansa vallanpitäjiä paennut henkilö ei halua kyseisen maan konsuliviranomaisten apua. Avun saamiseksi pakolaisten on voitava ottaa yhteys sellaisen toisen valtion edustajiin, joka on sopinut heidän etujensa valvomisesta[35], tai johonkin kansainväliseen humanitaariseen

---

[34] Ote KPR:n vuosikertomuksesta 2002: ”[Vuoden 2002 aikana] KPR:n edustajat tapasivat 448 063 pidätettyä 2 007 eri pidätyspaikassa yli 75 maassa. Pidätetyistä 26 727 merkittiin KPR:n kirjoihin ja tavattiin ensimmäisen kerran vuoden 2002 aikana. Vuoden aikana annettiin yhteensä 47 205 pidätystodistusta. Kokonaismäärään on laskettu mukaan ne pidätetyt, joita ei seurattu henkilökohtaisesti, mutta jotka saivat silti KPR:n apua.”

[35] Yhdistyneiden Kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen 38. sääntö, joka hyväksyttiin vuonna 1955 YK:n rikoksentorjuntaa ja rikoksentekijöiden kohtelua koskevassa kokouksessa (*UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders*): "(1) […]. (2) Vangeille, jotka ovat sellaisen valtion kansalaisia, jolla ei ole maassa diplomaatti- tai konsuliedustusta, tai jotka ovat pakolaisia tai ilman kansallisuutta olevia, tulee tarjota mahdollisuus yhteydenpitoon sen maan diplomaattiedustajiin, jotka vastaavat heidän eduistaan tai sellaiseen kansalliseen tai kansainväliseen viranomaiseen, jonka tehtävänä on suojella tällaisia henkilöitä.”

järjestöön[36]. Ehdotuksen mukaan oikeus konsuliviranomaisten apuun ulotettaisiin koskemaan myös kyseisten viranomaisten lähettäjämaassa pitkään oleskelleita muiden maiden kansalaisia, varsinkin pakolaisaseman saaneita. Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että epäillyillä on mahdollisuus tällaiseen apuun.

14 artikla – Velvollisuus antaa epäillylle hänen oikeuksiaan koskeva kirjallinen ilmoitus

80. Puitepäätöksen 14 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta huolehtia siitä, että kaikille pidätetyille ja tutkintavangeille annetaan kirjallinen ilmoitus heidän perusoikeuksistaan. Ilmoitus on pidettävä saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä joko paperilomakkeena tai sähköisenä tiedostona, joka voidaan tulostaa tarvittaessa. Jäsenvaltiot voivat itse arvioida, mille niiden alueella yleisesti käytetyille kielille käännettyjä ilmoituslomakkeita on pidettävä saatavilla. Paikallisilla viranomaisilla on parhaat edellytykset arvioida, mitä kieliä paikkakunnalla käytetään yleisesti. Komissio ehdottaa, että epäillylle annettaisiin hänen oikeuksiaan koskeva ilmoitus mahdollisimman pian pidätyksen tapahduttua. Parasta olisi, jos sekä lainvalvontaviranomaisten edustaja että epäilty allekirjoittaisivat tämän kirjallisen ilmoituksen todisteeksi siitä, että ilmoitus on annettu ja otettu vastaan. Komissio on kuitenkin selvillä siitä, että epäillyt saattavat olla vastahakoisia allekirjoittamaan minkäänlaista paperia poliisiasemalla. Ilmoitus oikeuksista on laadittava kahtena allekirjoitettuna kappaleena, joista toinen jää lainvalvontaviranomaisen haltuun ja toinen epäillylle. Pöytäkirjaan on kirjattava, että ilmoitus on annettu epäillylle ja että tämä on allekirjoittanut sen tai kieltäytynyt allekirjoittamasta sitä.

81. Liitteessä A esitetään ehdotus ilmoituksen yhteiseksi sanamuodoksi. Siinä on maininta kieliversiosta, jotta ilmoitus voidaan antaa epäillylle hänen ymmärtämällään kielellä. Tämän jälkeen siinä luetellaan otsikkomuodossa perusoikeudet oikeudelliseen neuvontaan, tulkkaukseen, erityishuomioon ja konsuliviranomaisten apuun. Jäsenvaltioiden on täytettävä nämä kohdat soveltuvin osin.

15 artikla – Puitepäätöksen tehokkuuden arviointi ja seuranta

82. On keskeisen tärkeää arvioida ja seurata tarkasti tämän puitepäätöksen täytäntöönpanoa. Sen lisäksi, että seurataan puitepäätöksen säännösten saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio ehdottaa niiden säännöllistä arviointia. Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyse lainsäädäntöön perustuvista oikeuksista, sillä tällaiset oikeudet menettävät merkityksensä, jos lainsäädäntöä ei noudateta. Vain säännöllisellä seurannalla voidaan varmistaa, että puitepäätöstä on noudatettu täysin. Puitepäätöksen tavoitteena oleva keskinäisen luottamuksen lisääminen edellyttää lisäksi sitä, että käytössä on todennettavissa olevia julkisia tilastoja ja kertomuksia, jotka osoittavat, että oikeuksia on noudatettu. Näin muissa jäsenvaltioissa olevat tarkkailijat (jotka voivat olla hallitusten edustajia, asianajajia, tutkijoita tai kansalaisjärjestöjen edustajia) voivat luottaa siihen, että oikeudenkäyntioikeuksia noudatetaan kaikissa kansallisissa järjestelmissä. Arviointi ja seuranta olisi

---

[36] YK:n yleiskokouksen vuonna 1988 hyväksymiin periaatteisiin millä perusteella tahansa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelemisesta (*Body of Principles for the Protection of all Persons under Any Form of Detention or Imprisonment*) kuuluva 16. periaate: ”Jos säilöönotettu tai vangittu henkilö on ulkomaalainen, hänelle on myös viipymättä ilmoitettava hänen oikeudestaan olla asianmukaisella tavalla yhteydessä […] toimivaltaisen kansainvälisen järjestön edustajaan, jos hän on pakolainen tai saa muutoin jonkin hallitustenvälisen järjestön antamaa suojelua.”

toteutettava komission valvonnassa. Tarvittavien tutkimusten ja analyysien tekemiseen voidaan käyttää riippumatonta työryhmää.

83. Perusoikeuksien tilasta Euroopan unionissa 5 päivänä heinäkuuta 2001 annetussa Euroopan parlamentin päätöslauselmassa suositellaan ”korkean tason asiantuntemuksen varmistamiseksi kunkin jäsenvaltion arvovaltaisista ihmisoikeusasiantuntijoista ja lakimiehistä koostuvan verkoston luomista, jotta Euroopan parlamentille voitaisiin esittää arvio erityisesti perusoikeuskirjassa vahvistettujen oikeuksien toteutumisesta kansallisten lainsäädäntöjen kehitys, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö sekä jäsenvaltioiden tuomioistuinten ja perustuslakituomioistuinten merkittävä oikeuskäytäntö huomioon ottaen”.[37] Parlamentin suosituksen mukaisesti on perustettu perusoikeuksia käsittelevä riippumaton asiantuntijaverkosto (jäljempänä ”verkosto”). Se antoi ensimmäisen kertomuksensa 31. maaliskuuta 2003. Verkoston tehtäviin kuuluu laatia vuosittain kertomus perusoikeuksien tilasta Euroopan unionissa. Tätä varten se tarkastelee Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan noudattamista.[38] Perusoikeuskirjan 47 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään. Maksutonta oikeusapua annetaan niille, joilla ei ole riittäviä varoja, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.” Perusoikeuskirjan 48 artiklan mukaan jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

84. Verkoston suorittamaa arviointia perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan noudattamisesta kannattaisi ehkä hyödyntää; tätä voitaisiin jopa harkita järkevänä pitkäaikaisratkaisuna. Jos verkosto lopettaa toimintansa tai näiden tehtävien suorittamisen tai jos komissio päättää soveltaa erilaista arviointi- ja seurantajärjestelmää, jäsenvaltioiden puitepäätöksen mukaisesti toimittamien tilasto- ja muiden tietojen analysointi voidaan antaa jonkin toisen sopivan elimen tehtäväksi.

85. Arvioinnista ja seurannasta on hyötyä kaikille jäsenvaltioille. Sen ansiosta ne voivat todistaa muille jäsenvaltioille noudattavansa oikeudenkäyntioikeuksia ja tarvittaessa osoittaa vastavuoroista tunnustamista koskevaa toimenpideohjelmaa kotimaassa toteuttaville tahoille, että myös muissa jäsenvaltioissa noudatetaan samoja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevia vaatimuksia. Arviointi laaditaan koko järjestelmästä; sen yhteydessä ei arvioida tuomioistuinten yksittäisiä päätöksiä.

16 artikla – Velvollisuus kerätä tietoja

86. Jotta puitepäätöksen täytäntöönpanoa voitaisiin seurata ja sen noudattamista arvioida, 16 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta kerätä asiaan liittyviä tietoja. Näitä tietoja on myös analysoitava, jotta niitä voitaisiin hyödyntää. Jäsenvaltioiden on toimitettava olennaiset tilastotiedot muun muassa seuraavista seikoista:

---

37 Euroopan parlamentin päätöslauselma perusoikeuksista Euroopan unionissa vuonna 2000 (2000/2231 (INI)).

38 EYVL C 364, 18.12.2000.

(a) rikoksen yhteydessä kuulusteltujen henkilöiden kokonaismäärä, rikoksesta syytettyjen kokonaismäärä, tiedot siitä, annettiinko oikeudellista neuvontaa ja niiden tapausten prosenttiosuus, joissa neuvontaa annettiin täysin tai osaksi maksutta,

(b) niiden rikoksen yhteydessä kuulusteltujen henkilöiden määrä, jotka tarvitsivat poliisikuulusteluissa tulkin apua, koska eivät osanneet riittävästi menettelykieltä. Lisäksi olisi tilastoitava näiden henkilöiden kansalaisuusjakauma ja viittomakielistä tulkkausta tarvitsevien määrä,

(c) niiden rikoksen yhteydessä kuulusteltujen ulkomaan kansalaisten määrä, joita varten pyydettiin konsuliviranomaisten apua. Olisi tilastoitava myös niiden rikoksesta epäiltyjen ulkomaalaisten määrä, jotka kieltäytyivät konsuliviranomaisten avusta, sekä näiden henkilöiden kansalaisuusjakauma,

(d) niiden rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joita varten pyydettiin tulkin apua ennen oikeudenkäyntiä, oikeudenkäyntiä varten ja/tai mahdollista muutoksenhakumenettelyä varten. Lisäksi olisi tilastoitava näiden henkilöiden kansallisuus- ja kielijakauma,

(e) niiden rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joita varten pyydettiin kääntäjän apua asiakirjojen kääntämiseen ennen oikeudenkäyntiä, oikeudenkäynnin aikana tai mahdollisen muutoksenhakumenettelyn aikana. Myös näiden henkilöiden kansallisuus- ja kielijakauma olisi tilastoitava. Lisäksi olisi tilastoitava viittomakielen tulkkia tarvitsevien henkilöiden määrä,

(f) niiden rikoksen yhteydessä kuulusteltujen ja/tai rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joiden ei katsottu kykenevän ymmärtämään tai seuraamaan menettelyn sisältöä tai merkitystä ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi, sekä tiedot siitä, minkälaista muuta erityishuomiota on annettu,

(g) epäillyille annettujen oikeuksia koskevien ilmoitusten määrä ja kielijakauma.

17 artikla – Taannehtivuuskielto

87. Tämän artiklan tarkoituksena on varmistaa, että puitepäätös ei heikennä oikeuksien tasoa jäsenvaltioissa. Joidenkin jäsenvaltioiden edustajat ilmaisivat kuulemisvaiheessa huolensa siitä, että yhteisten vähimmäissääntöjen asettaminen johtaisi suojelun heikentymiseen. Jäsenvaltioille jää täysi vapaus säätää tässä puitepäätöksessä sovittuja tiukemmista säännöistä.

18 artikla – Täytäntöönpano

88. Tässä artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot panevat puitepäätöksen täytäntöön 1. tammikuuta 2006 mennessä ja toimittavat neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle tuohon päivään mennessä säännökset, joilla puitepäätös saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Komission on toimitettava kuuden kuukauden kuluessa

puitepäätöksen voimaansaattamisesta Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomus, jossa arvioidaan, kuinka hyvin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet puitepäätöksen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet, ja esitetään tarvittaessa uusia säädösehdotuksia.

19 artikla – Voimaantulo

89. Tässä artiklassa säädetään, että puitepäätös tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Liite A – Oikeuksia koskevan ilmoituksen runko

90. Liitteessä A esitetään oikeuksia koskevan ilmoituksen (*letter of rights*) yhteinen runko. Sen otsakkeet perustuvat tässä puitepäätöksessä säädettyihin oikeuksiin, joita komissio pitää epäillylle pidätyshetkestä lähtien kuuluvina perusoikeuksina (oikeus oikeudelliseen neuvontaan, oikeus tulkin apuun, päätös erityishuomion tarpeesta, ulkomaalaisen oikeus olla yhteydessä konsuliviranomaisiin).

2004/0113 (CNS)

Ehdotus:

NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS

eräistä rikosoikeudellisissa menettelyissä Euroopan unionin alueella noudatettavista oikeuksista

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 31 artiklan 1 kohdan c alakohdan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen,[39]

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon,[40]

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta. Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien ja erityisesti niiden 33 kohdan mukaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pitäisi olla unionin oikeudellisen yhteistyön peruskivi sekä yksityisoikeudellisissa että rikosasioissa.

(2) Neuvosto hyväksyi 29 päivänä marraskuuta 2000 Tampereen päätelmien mukaisesti toimenpideohjelman rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi.[41] Toimenpideohjelman johdannossa todetaan, että vastavuoroisen tunnustamisen avulla on voitava lisätä sekä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä että henkilöiden oikeuksien suojaa.[42]

(3) Rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroinen tunnustaminen edellyttää jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta toistensa rikosoikeuden järjestelmiin. Vastavuoroisen tunnustamisen laajuus riippuu läheisesti tietyistä toiminnan tehokkuutta säätelevistä parametreista.[43] Näitä ovat rikoksesta epäiltyjen oikeuksien turvaamisjärjestelyt (3. parametri) ja sellaisten yhteisten vähimmäisnormien määrittely, jotka ovat välttämättömiä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen helpottamiseksi (4. parametri).

---

39 EUVL C […], […], s. […].
40 EUVL C […], […], s. […].
41 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10.
42 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10.
43 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 10.

(4) Vastavuoroinen tunnustaminen voi toimia ainoastaan luottamuksen ilmapiirin vallitessa, kun sekä oikeusviranomaiset että muutkin rikosprosessioikeuden toimijat mieltävät muiden jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten päätökset samanarvoisiksi kuin omassa valtiossa annetut päätökset eivätkä aseta näiden oikeudellista arvovaltaa tai oikeudenkäyntioikeuksien kunnioittamista kyseenalaiseksi. Tämä on tärkeää, jotta vastavuoroisesta tunnustamisesta voidaan luoda myönteinen yleiskuva. Kyseessä ei ole pelkästään luottamus sopimuspuolen sääntöihin, vaan myös siihen, että sääntöjä sovelletaan oikein[44].

(5) Kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (jäljempänä "Euroopan ihmisoikeussopimus"). Vaikka keskinäistä luottamusta tarvittaisiin, kokemus on kuitenkin osoittanut, että muiden jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin ei aina luoteta riittävästi. Ehdotetut oikeudet vahvistaisivat keskinäistä luottamusta ja parantaisivat näin rikosasioissa noudatettavan keskinäisen tunnustamisen järjestelmän toimivuutta.

(6) Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovutusmenettelyistä 13 päivänä kesäkuuta 2002 annettu neuvoston puitepäätös[45] oli ensimmäinen konkreettinen toimenpide, jolla vastavuoroisen tunnustamisen periaate otettiin käyttöön rikosoikeuden alalla. Sen jälkeen on annettu myös puitepäätös omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta.[46] Toimenpideohjelman osana suunnitellaan myös toimenpiteitä, jotka koskevat menetetyksi tuomitsemista, taloudellisia seuraamuksia sekä todisteiden ja rikosrekisteritietojen toimittamista.

(7) Vastavuoroisen tunnustamisen periaate perustuu jäsenvaltioiden vankkaan keskinäiseen luottamukseen. Luottamuksen vahvistamiseksi tässä puitepäätöksessä säädetään eräistä menettelyllisistä takeista perusoikeuksien suojaamiseksi. Nämä oikeusturvatakeet perustuvat Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattamista koskevaan jäsenvaltioiden oikeusperinteeseen.

(8) Ehdotettujen säännösten tarkoituksena ei ole vaikuttaa voimassa oleviin kansallisiin säännöksiin, jotka liittyvät eräiden vakavien ja monitahoisten rikollisuuden muotojen, erityisesti terrorismin, torjuntaan.

(9) SEU:n 31 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään [rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön mahdollisesti edellyttämästä] jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistamisesta. Yhteisten vähimmäissääntöjen soveltaminen keskeisiin menettelyllisiin oikeusturvatakeisiin koko Euroopan unionissa lisäisi luottamusta kaikkien jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin, mikä puolestaan johtaisi oikeudellisen yhteistyön tehostumiseen keskinäisen luottamuksen ilmapiirissä.

---

44 KOM(2000) 495 lopullinen, 26.7.2000, s. 4.

45 EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1.

46 Neuvoston puitepäätös 2003/577/YOS, tehty 22 päivänä heinäkuuta 2003, omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa. EUVL L 196, 2.8.2003, s. 45.

(10) Yhteisiä vähimmäissääntöjä voitaisiin alkuvaiheessa soveltaa viidellä sopivaksi todetulla alalla. Ne ovat oikeusavun saatavuus, tulkkaus- ja käännösavun saatavuus, huolehtiminen erityishuomion antamisesta henkilölle, joka ei kykene seuraamaan menettelyä, konsuliviranomaisten apu pidätetylle ulkomaalaiselle sekä oikeuksia koskevan kirjallisen ilmoituksen antaminen rikoksesta epäillylle tai syytetylle.

(11) Tämän toimenpidepaketin avulla varmistettaisiin, että rikoksesta epäillyn tai syytetyn ulkomaalaisen oikeudet turvataan, vaikka hän ei ymmärtäisi vastaanottajamaan kieltä eikä tuntisi sen rikosoikeusjärjestelmää. Huolehtiminen rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen ulkomaalaisten oikeuksien turvaamisesta toisaalta parantaisi kunkin jäsenvaltion käsitystä muiden jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmistä ja toisaalta johtaisi kaikkia rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä hyödyttäviin vaikutuksiin.

(12) Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa määrätään oikeudesta oikeusapuun. Tässä puitepäätöksessä ei aseteta jäsenvaltioille Euroopan ihmisoikeussopimusta pidemmälle meneviä velvoitteita vaan esitetään yhteisesti sovellettavia menettelyjä sopimuksen 6 artiklan noudattamiseksi. Puitepäätöksessä selvennetään, mistä alkaen oikeus oikeudelliseen neuvontaan on olemassa, ja missä olosuhteissa neuvonnan olisi oltava maksutonta. Joissakin tapauksissa menettelyn oikeudenmukaisuuden vaatimus edellyttää, että syytetty saa oikeudellista neuvontaa, vaikka hänellä onkin oikeus puolustautua henkilökohtaisesti. Puitepäätöksessä säädetään lisäksi, keiden rikoksesta syytettyjen olisi saatava oikeudellista neuvontaa, että tätä neuvontaa antavien tulisi olla asianmukaiset pätevyysvaatimukset täyttäviä ammattilaisia, ja että neuvonnan kustannuksista ei saisi koitua kohtuutonta taloudellista rasitusta syytetyille tai heidän huollettavilleen. Sen vuoksi jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että niiden rikosoikeusjärjestelmä vastaa kaikista näissä oloissa annettavan neuvonnan kustannuksista tai osasta niitä.

(13) Myös ulkomaalaisten ja tarvittaessa kuulo- tai puhevammaisten oikeus maksuttomaan ja virheettömään kielelliseen apuun (tulkkaukseen ja kääntämiseen) perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan. Tässä puitepäätöksessä ei aseteta jäsenvaltioille Euroopan ihmisoikeussopimusta pidemmälle meneviä velvoitteita vaan esitetään yhteisesti sovellettavia menettelyjä sopimuksen 6 artiklan noudattamiseksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti ja tulkkauksen ja käännösten virheettömyyden tarkistamiseksi.

(14) Velvollisuus huolehtia epäillyistä, jotka eivät kykene ymmärtämään tai seuraamaan menettelyä, on lainkäytön oikeudenmukaisuuden edellytys. Jos epäilty on ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi mahdollisesti epäedullisessa asemassa, syyttäjä-, lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten asema on erityisen vahva. Sen vuoksi viranomaisten olisi oltava tietoisia mahdollisesta epätasapainosta ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen korjaamiseksi. Tästä syystä tällä puitepäätöksellä pyritään vahvistamaan kyseisten henkilöiden asemaa säätämällä eräistä erityisoikeuksista.

(15) Tässä puitepäätöksessä säädetään pidätetyn oikeudesta siihen, että pidätyksestä ilmoitetaan viipymättä hänen perheenjäsenilleen ja näihin rinnastettaville henkilöille sekä hänen työpaikalleen, kun ilmoittamisesta ei ole haittaa menettelyn etenemiselle. Lisäksi säädetään oikeudesta olla yhteydessä konsuliviranomaisiin. Kysymys on laajemmin pidätetyn oikeudesta olla yhteydessä ulkomaailmaan.

(16) Oikeus konsuliviranomaisten apuun perustuu konsulisuhteita koskevan vuoden 1963 Wienin yleissopimuksen 36 artiklaan, jonka mukaan valtioilla on oikeus pitää yhteyttä kansalaisiinsa. Tässä puitepäätöksessä oikeus annetaan valtioiden sijasta Euroopan kansalaisille. Näin lisätään puitepäätöksen näkyvyyttä ja siten myös sen vaikutusta. Kun kehitetään vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta, jossa jäsenvaltiot luottavat toisiinsa, tarpeen turvautua konsuliviranomaisten apuun pitäisi kuitenkin pidemmällä aikavälillä vähetä ja lopulta hävitä tyystin.

(17) Kirjallisen ilmoituksen antaminen epäillylle tai syytetylle hänen perusluonteisista oikeuksistaan edistää menettelyn oikeudenmukaisuutta ja varmistaa osaltaan, että jokainen rikoksesta epäilty tai syytetty tuntee oikeutensa. Jos epäilty tai syytetty ei tunne oikeuksiaan, hänen on vaikeampi vaatia saada käyttää niitä. Tämä ongelma voidaan ratkaista antamalla hänelle oikeuksia koskeva selkeä kirjallinen ilmoitus.

(18) Olisi perustettava järjestelmä tämän puitepäätöksen tehokkuuden arvioimiseksi. Sen vuoksi jäsenvaltioiden tulisi kerätä ja tallentaa tietoja arviointia ja seurantaa varten. Komissio voisi laatia näiden tietojen perusteella kertomuksia, jotka julkaistaan. Näin lisättäisiin keskinäistä luottamusta, kun jokainen jäsenvaltio tietäisi kaikkien muiden jäsenvaltioiden noudattavan oikeudenkäyntioikeuksia.

(19) Koska tavoitetta, joka on yhteisten vähimmäissääntöjen toteuttaminen, ei voida riittävällä tavalla saavuttaa jäsenvaltioiden toimin, vaan se voidaan toteuttaa paremmin unionin tasolla, neuvosto voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Jälkimmäisessä artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä puitepäätöksessä ei ylitetä sitä, mikä on välttämätöntä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

(20) Tällä puitepäätöksellä pyritään lujittamaan perusoikeuksia ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, erityisesti sen 47–50 artiklassa, tunnustettuja periaatteita. Se ei voi johtaa erilaisiin oikeudellisiin tulkintoihin Euroopan ihmisoikeussopimuksen asiaan liittyvistä määräyksistä, koska Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa oleva viittaus perusoikeuksiin on joka tapauksessa alisteinen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä ilmenevälle tulkinnalle,

ON TEHNYT TÄMÄN PUITEPÄÄTÖKSEN

ERÄISTÄ RIKOSOIKEUDELLISISSA MENETTELYISSÄ EUROOPAN UNIONIN ALUEELLA NOUDATETTAVISTA OIKEUKSISTA:

1 artikla

Oikeuksien soveltamisala

1. Tässä puitepäätöksessä annetaan säännöt oikeuksista, joita sovelletaan kaikissa Euroopan unionin alueella toteutettavissa menettelyissä, joiden tarkoituksena on selvittää, onko rikoksesta epäilty syyllinen tai syytön tai, jos epäilty on tunnustanut

syyllisyytensä rikokseen, päättää tuomiosta. Lisäksi siinä säädetään tällaisia menettelyjä koskevasta muutoksenhausta.

Edellä tarkoitettuja menettelyjä kutsutaan jäljempänä ”rikosoikeudellisiksi menettelyiksi”.

2. Oikeudet koskevat ketä tahansa rikoksesta epäiltyä henkilöä (jäljempänä ”epäilty”) siitä lähtien, kun jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ovat ilmoittaneet hänelle, että hänen epäillään tehneen rikoksen, siihen asti, kun hänet tuomitaan.

2 artikla

Oikeus oikeudelliseen neuvontaan

1. Epäillyllä on halutessaan oikeus oikeudelliseen neuvontaan siitä lähtien, kun se on mahdollista, siihen asti, kun rikosoikeudellinen menettely päättyy.

2. Epäillyllä on oikeus saada oikeudellista neuvontaa ennen kuin hän vastaa rikossyytteeseen liittyviin kysymyksiin.

3 artikla

Velvollisuus tarjota oikeudellista neuvontaa

Vaikka epäillyllä on oikeus kieltäytyä oikeudellisesta neuvonnasta tai puolustautua henkilökohtaisesti kaikissa rikosoikeudellisissa menettelyissä, menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi on välttämätöntä, että tietyille epäillyille tarjotaan oikeudellista neuvontaa. Sen vuoksi jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäilty voi saada oikeudellista neuvontaa seuraavissa tapauksissa:

– hänet määrätään tutkintavankeuteen ennen oikeudenkäyntiä,

– häntä syytetään virallisesti rikoksesta, johon liittyy monitahoisia tosiseikkoja tai oikeudellisia näkökohtia tai josta voidaan määrätä ankara rangaistus, erityisesti jos asianomaisessa jäsenvaltiossa rikoksesta määrättävä vähimmäisrangaistus on enemmän kuin yksi vuosi vankeutta,

– hänestä on annettu eurooppalainen pidätysmääräys tai luovutuspyyntö tai muu vastaava pyyntö,

– hän on alaikäinen, tai

– hän on ikänsä tai henkisen tai fyysisen tilansa vuoksi ilmeisen kykenemätön ymmärtämään menettelyn sisältöä tai merkitystä.

4 artikla

Velvollisuus huolehtia oikeudellisen neuvonnan tehokkuudesta

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että tämän puitepäätöksen mukaista oikeudellista neuvontaa saavat antaa ainoastaan direktiivin 98/5/EY[47] 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetut asianajajat.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niillä on käytössä järjestelmä asianajajan vaihtamiseksi, jos annettu oikeudellinen neuvonta osoittautuu tehottomaksi.

5 artikla

Oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan

1. Kun sovelletaan 3 artiklaa, jäsenvaltioiden on vastattava oikeudellisista kustannuksista tai osasta niitä, jos kustannuksista koituisi muuten kohtuuton taloudellinen rasitus epäillylle tai hänen huollettavilleen.

2. Kustannusten tai niiden osan takaisin perimiseksi jäsenvaltiot voivat selvittää myöhemmin, onko epäillyllä varaa osallistua oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin.

6 artikla

Oikeus maksuttomaan tulkkaukseen

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi siitä, että epäillylle, joka ei ymmärrä menettelyn kieltä, annetaan maksutonta tulkkausta.

2. Jäsenvaltioiden on tarvittaessa huolehdittava siitä, että epäillyn rikosoikeudellisen menettelyn aikana saama oikeudellinen neuvonta tulkataan hänelle maksutta.

3. Epäillyllä on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen myös, jos hän on kuulo- tai puhevammainen.

7 artikla

Oikeus maksuttomaan käännökseen olennaisista asiakirjoista

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi siitä, että epäillylle, joka ei ymmärrä menettelyn kieltä, annetaan maksutta käännökset kaikista olennaisista asiakirjoista.

---

[47] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/5/EY, annettu 16 päivänä helmikuuta 1998, asianajajan ammatin pysyvän harjoittamisen helpottamisesta muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa ammatillinen pätevyys on hankittu.

2. Päätöksen siitä, mitä asiakirjoja on käännettävä, tekevät toimivaltaiset viranomaiset. Epäillyn asianajaja voi pyytää käännöstä myös muista asiakirjoista.

8 artikla

Käännösten ja tulkkauksen virheettömyys

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että menettelyssä käytetyt kääntäjät ja tulkit ovat riittävän päteviä tuottaakseen virheettömiä käännöksiä ja tulkkausta.

2. Jos havaitaan, että käännöksessä tai tulkkauksessa on virheitä, jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niillä on järjestelmä tulkin tai kääntäjän vaihtamiseksi.

9 artikla

Menettelyn tallentaminen

Kun käytetään tulkkia, jäsenvaltioiden on laadun valvomiseksi huolehdittava siitä, että menettelystä tehdään ääni- tai kuvatallenne. Osapuolille on toimitettava tallenteen transkriptio riitauttamisen varalta. Transkriptiota saadaan käyttää ainoastaan tulkkauksen virheettömyyden tarkistamiseen.

10 artikla

Oikeus erityishuomioon

1. Jäsenvaltioiden on menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi huolehdittava siitä, että epäilty saa erityishuomiota, jos hän ei ikänsä tai fyysisen tai psyykkisen tilansa vuoksi kykene ymmärtämään tai seuraamaan menettelyn sisältöä tai merkitystä.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että toimivaltaiset viranomaiset velvoitetaan harkitsemaan erityishuomion tarvetta ja kirjaamaan asia pöytäkirjaan, jos on minkäänlaista syytä katsoa, että 1 kohdan säännöksiä on sovellettava.

3. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kaikki tämän oikeuden nojalla toteutetut toimenpiteet kirjataan pöytäkirjaan.

11 artikla

Erityishuomioon oikeutettujen rikoksesta epäiltyjen oikeudet

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kaikista erityishuomioon oikeutetun epäillyn kuulusteluista tehdään ääni- tai kuvatallenne. Osapuolille on toimitettava tallenteen transkriptio riitauttamisen varalta.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillylle annetaan tarvittaessa lääkärin apua.

3. Oikeus erityishuomioon voi tarvittaessa sisältää oikeuden siihen, että poliisin tai lainvalvontaviranomaisten suorittamissa kuulusteluissa on läsnä myös joku ulkopuolinen henkilö.

12 artikla

Oikeus yhteydenottoon

1. Tutkintavankeuteen määrätyllä epäillyllä on oikeus siihen, että pidätyksestä ilmoitetaan viipymättä hänen perheenjäsenilleen ja näihin rinnastettaville henkilöille sekä hänen työpaikalleen.

2. Toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa yhteyttä edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin millä tahansa soveltuvalla tavalla, myös konsuliviranomaisten välityksellä, jos epäilty on toisen valtion kansalainen ja jos hän haluaa sitä.

13 artikla

Oikeus ottaa yhteyttä konsuliviranomaisiin

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että rikoksesta epäiltynä pidätetyllä toisen valtion kansalaisella on oikeus siihen, että hänen kotivaltionsa konsuliviranomaisille ilmoitetaan pidätyksestä viipymättä ja että hän saa niin halutessaan ottaa yhteyttä konsuliviranomaisiin.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jos rikoksesta epäiltynä pidätetty henkilö ei halua kotivaltionsa konsuliviranomaisten apua, hänelle tarjotaan vaihtoehtona jonkin kansainvälisen humanitaarisen järjestön apua.

3. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että EU:n jäsenvaltiossa pitkään oleskelleella henkilöllä on oikeus asianomaisen valtion konsuliviranomaisten apuun samoin edellytyksin kuin tuon valtion kansalaisilla, jos hänellä on hyvä syy olla haluamatta sen valtion konsuliviranomaisten apua, jonka kansalainen hän on, esimerkiksi siksi, että hän on pakolainen.

14 artikla

Velvollisuus antaa epäillylle hänen oikeuksiaan koskeva kirjallinen ilmoitus

1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kaikille epäillyille annetaan kirjallinen ilmoitus heitä suoraan koskevista menettelyyn liittyvistä oikeuksista. Ilmoituksessa on mainittava vähintään tässä puitepäätöksessä esitetyt oikeudet.

2. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kirjallisesta ilmoituksesta on saatavilla vakiokäännökset kaikille yhteisön virallisille kielille. Sen varmistamiseksi, että koko jäsenvaltiossa käytetään samaa tekstiä, käännökset on laadittava keskitetysti ja annettava toimivaltaisille viranomaisille.

3. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että poliisiasemilla säilytetään kirjallista ilmoitusta kaikilla yhteisön virallisilla kielillä, jotta pidätetylle voidaan antaa ilmoitus kielellä, jota hän ymmärtää.

4. Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että sekä lainvalvontaviranomainen että epäilty, jos tämä suostuu siihen, allekirjoittavat oikeuksia koskevan ilmoituksen todisteeksi siitä, että ilmoitus on annettu ja otettu vastaan. Ilmoitus oikeuksista on laadittava kahtena allekirjoitettuna kappaleena, joista toinen jää lainvalvontaviranomaisen haltuun ja toinen epäillylle. Pöytäkirjaan on kirjattava, että ilmoitus on annettu epäillylle ja että tämä on allekirjoittanut sen tai kieltäytynyt allekirjoittamasta sitä.

15 artikla

Puitepäätöksen tehokkuuden arviointi ja seuranta

1. Jäsenvaltioiden on edistettävä tämän puitepäätöksen arviointiin ja seuraamiseen tarvittavien tietojen keräämistä.

2. Arviointi ja seuranta toteutetaan Euroopan komission valvonnassa. Komissio koordinoi kertomusten laatimista arvioinnista ja seurannasta. Kertomukset voidaan julkaista.

16 artikla

Velvollisuus kerätä tietoja

1. Tämän puitepäätöksen säännösten arvioinnin ja seurannan toteuttamiseksi jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että asiaankuuluvia tilasto- ja muita tietoja kerätään ja asetetaan käytettäväksi muun muassa seuraavista seikoista:

   (a) rikossyytöksen yhteydessä kuulusteltujen henkilöiden kokonaismäärä, rikoksesta syytettyjen kokonaismäärä, tiedot siitä, annettiinko oikeudellista neuvontaa ja niiden tapausten prosenttiosuus, joissa neuvontaa annettiin täysin tai osaksi maksutta,

   (b) niiden rikossyytöksen yhteydessä kuulusteltujen henkilöiden määrä, jotka tarvitsivat poliisikuulusteluissa tulkin apua, koska eivät osanneet riittävästi menettelykieltä. Lisäksi on tilastoitava näiden henkilöiden kansalaisuusjakauma ja viittomakielistä tulkkausta tarvitsevien määrä,

   (c) niiden rikoksen yhteydessä kuulusteltujen ulkomaan kansalaisten määrä, joita varten pyydettiin konsuliviranomaisten apua. Lisäksi olisi tilastoitava niiden rikoksesta epäiltyjen ulkomaalaisten määrä, jotka kieltäytyivät konsuliviranomaisten avusta, sekä näiden henkilöiden kansalaisuusjakauma,

   (d) niiden rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joita varten pyydettiin tulkin apua ennen oikeudenkäyntiä, oikeudenkäynnin aikana ja/tai mahdollisen muutoksenhakumenettelyn aikana. Lisäksi olisi tilastoitava näiden henkilöiden kansallisuus- ja kielijakauma,

(e) niiden rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joita varten pyydettiin kääntäjän apua asiakirjojen kääntämiseen ennen oikeudenkäyntiä, oikeudenkäynnin aikana tai mahdollisen muutoksenhakumenettelyn aikana. Myös näiden henkilöiden kansallisuus- ja kielijakauma olisi tilastoitava. Lisäksi olisi tilastoitava viittomakielen tulkkia tarvitsevien henkilöiden määrä,

(f) niiden rikoksen yhteydessä kuulusteltujen ja/tai rikoksesta syytettyjen henkilöiden määrä, joiden ei katsottu kykenevän ymmärtämään tai seuraamaan menettelyn sisältöä tai merkitystä ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi, sekä tiedot siitä, minkälaista muuta erityishuomiota on annettu,

(g) epäillyille annettujen oikeuksia koskevien ilmoitusten määrä ja kielijakauma.

2. Arviointia ja seurantaa on toteutettava säännöllisin väliajoin analysoimalla tätä varten toimitettuja tietoja, joita jäsenvaltiot ovat keränneet tämän artiklan säännösten mukaisesti.

17 artikla

Taannehtivuuskielto

Tällä puitepäätöksellä ei rajoiteta minkään jäsenvaltion laissa turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poiketa niistä, jos ne tarjoavat puitepäätöstä korkeatasoisempaa suojelua.

18 artikla

Täytäntöönpano

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän puitepäätöksen säännösten noudattamisen edellyttämät tarpeelliset toimenpiteet ennen 1 päivää tammikuuta 2006.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava samaan päivämäärään mennessä neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kirjallisina säännökset, jotka ne ovat antaneet tämän puitepäätöksen mukaisten velvoitteidensa saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä.

3. Komission on toimitettava viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2006 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomus, jossa arvioidaan, kuinka hyvin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet puitepäätöksen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet, ja esitetään tarvittaessa uusia säädösehdotuksia.

4. Neuvosto arvioi komission kertomuksen perusteella, kuinka hyvin jäsenvaltiot ovat noudattaneet tätä puitepäätöstä täytäntöönpanon osalta.

5. Tämän puitepäätöksen säännösten täytäntöönpanoa arvioidaan ja seurataan säännöllisesti edellä 15 artiklassa säädetyn mukaisesti.

19 artikla

Voimaantulo

Tämä puitepäätös tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tehty Brysselissä […].

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
[...]

Liite A

epäillylle annettava / tutkintapöytäkirjaan liitettävä jäljennös

Oikeuksia koskeva […]kielinen ilmoitus

Te [epäillyn nimi] olette epäiltynä [x rikoksen] yhteydessä.

A. … tehdyn neuvoston puitepäätöksen …/…/YOS mukainen oikeuksia koskeva ilmoitus

Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetään, että kaikissa unionin jäsenvaltioissa noudatetaan eräitä oikeuksia koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä. Seuraavassa luetellaan kyseiset oikeudet sekä niihin sovellettavat kansalliset säännöt, jotka tarjoavat joissakin tapauksissa lisäsuojaa.

1. **Oikeudellinen neuvonta** [ks. alaviite[48]]

2. **Oikeus tulkkaukseen** [ks. alaviite]

3. **Oikeus käännökseen olennaisista asiakirjoista** [ks. alaviite]

4. **Oikeus erityishuomioon** [ks. alaviite]

5. **Oikeus yhteydenottoon** [ks. alaviite]

B. Muut oikeudet

Teille taataan seuraavat oikeudet sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jonka alueella nyt olette:

[48] Jäsenvaltiot lisäävät tähän kohtaan omaa kansallista lainsäädäntöään koskevan osuuden, jossa mainitaan säännökset, joilla pannaan täytäntöön puitepäätöksen mukaiset vähimmäissäännöt, ja lisäksi mahdolliset näitä vähimmäissääntöjä pidemmälle menevät säännökset..

[Tähän kohtaan merkitään sellaiset oikeudet, joita ei mainita kohdassa A. Jäsenvaltio täyttää]

Allekirjoitus: …….. tutkintaviranomainen

…….. pidätetty

Päivämäärä:

Tämä ilmoitus laaditaan kahtena kappaleena, joista toinen annetaan epäillylle ja toinen liitetään tutkintapöytäkirjaan.